

2019. GADA EIROPAS PARLAMENTA VĒLĒŠANU PRIEKŠVĒLĒŠANU AĢITĀCIJAS PERIODA MONITORINGA ATSKAITE

IEVADS

Likumdevējs priekšvēlēšanu aģitācijas veikšanai ir paredzējis speciālu regulējumu, tas ir noteikts Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā. Tā 1. panta 4. punkts nosaka: *“Priekšvēlēšanu aģitācijas periods — laika posms no 120. dienas pirms vēlēšanām līdz vēlēšanu dienai. Ja Saeima ir atlaista vai atsaukta vai republikas pilsētas dome vai novada dome tiek atlaista, vai tiek izsludinātas atkārtotas vēlēšanas, priekšvēlēšanu aģitācijas periods ir laika posms no vēlēšanu izsludināšanas dienas līdz vēlēšanu dienai.”* Ievērojot minēto, Latvijas Republikā no 2019.gada 26.janvāra līdz 2019. gada 25.maijam bija priekšvēlēšanu aģitācijas periods, kura laikā ir piemērojamas Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma normas.

Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome atbilstoši Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 57. un 60. pantā noteiktajai kompetencei uzrauga, lai elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ievērotu Satversmi, Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumu, kā arī citus likumus, tostarp Priekšvēlēšanu aģitācijas likumu, jo viens no NEPLP uzdevumiem priekšvēlēšanu aģitācijas periodā ir uzraudzīt, lai priekšvēlēšanu aģitācijas materiāli elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmās tiktu izvietoti atbilstoši Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma prasībām, kā arī, lai elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ievērotu likumā noteiktos aizliegumus un uzliktos pienākumus.

I. ELEKTRONISKO PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻU MONITORINGS

Priekšvēlēšanu aģitācijas perioda monitorings tika veikts saskaņā ar “Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes darbības plānu 2019. gada priekšvēlēšanu aģitācijas perioda uzraudzībai”. Darbības plānā NEPLP noteica veicamās darbības pirms un pēc priekšvēlēšanu aģitācijas perioda, kā arī tā laikā. Plānā ir noteiktas konkrēti veicamās darbības, to izpildes termiņš un noteikts atbildīgais NEPLP sekretariāta departaments. Jāuzsver, ka priekšvēlēšanu koordinācijas tīkla ietvaros, kā arī uz divpusējas sadarbības pamata NEPLP sadarbojās arī ar citām institūcijām, piemēram sniedza informatīvus ziņojumus Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam par konkrētu televīzijā demonstrētu raidījumu atbilstību Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma prasībām, tāpat NEPLP sadarbojās arī ar Valsts Kanceleju, Centrālo vēlēšanu komisiju, Nacionālo informācijas aģentūru “LETA” un starptautisko pētniecības projektu “DFRLab”.

Viens no NEPLP darbības virzieniem bija vērsts uz elektronisko plašsaziņas līdzekļu informēšanu un brīdināšanu par Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā noteiktajiem ierobežojumiem un pienākumiem, kas medijiem ievērojami konkrētos laika periodos. Elektronisko plašsaziņas līdzekļu informēšana tika īstenota, izvietojot NEPLP interneta vietnē attiecīgus brīdinājumus un atgādinājumus. Paziņojumi tika izplatīti visa priekšvēlēšanu aģitācijas perioda laikā. NEPLP ieskatā, tādējādi tika veicināta elektronisko plašsaziņas līdzekļu izpratne par Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma noteikumiem, kas, iespējams, novērsa administratīvo pārkāpumu izdarīšanu elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbībā. Apgalvojumu daļēji pamato apstākļi, ka Padomē netika saņemti iesniegumi par iespējamiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem. Salīdzinājumam – priekšvēlēšanu aģitācijas periodā pirms 13.Saeimas vēlēšanām 2018.gada rudenī tika saņemti tikai 11 iesniegumi par iespējamiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem.

NEPLP pēc savas iniciatīvas veica pastāvīgu elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmu monitoringu, kopumā analizējot ne mazāk kā 3600 audio un audiovizuālos sīžetus. Monitoringa mērķis bija pārbaudīt, vai elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ievēro Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 3. panta pirmajā daļā noteikto slēptās priekšvēlēšanu aģitācijas aizliegumu un citus likumā noteiktos aizliegumus. Jāatzīmē, ka NEPLP elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbībā ir konstatējusi vienu iespējamu priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumu, par konkrēto gadījumu uzsākta administratīvā pārkāpuma lietvedība.

Par NEPLP konstatēto, veicot elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmu monitoringu, sabiedrība tika informēta NEPLP interneta vietnē (*sk. <https://www.neplpadome.lv/lv/sakums/mediju-lietotajiem/eiropas-parlamenta-velesanas-2019.html>*). Tas ir, NEPLP izvietoja starpziņojumus par katrā no aģitācijas perioda mēnešiem konstatēto radio un televīzijas programmās. Vērtējot aizvadītā priekšvēlēšanu aģitācijas perioda uzraudzības izpildi, secināms, ka preventijas un elektronisko plašsaziņas līdzekļu informēšanas darbības virziens atzīstams par veiksmīgu. Minēto apstiprina tas, ka netika saņemti iesniegumi par iespējamiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem, kā arī apstākļi, ka, neskaitoties uz apjomīgu NEPLP monitoringu, par iespējamiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem uzsākta tikai viena administratīvā pārkāpuma lieta.

Secināms, ka arī turpmāk NEPLP būtu jāveic preventīvi pasākumi, informējot un atgādinot par elektronisko plašsaziņas līdzekļu pienākumiem, tādējādi palīdzot elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem labāk izprast normatīvo tiesību aktu regulējumu, vienlaikus mazinot administratīvo pārkāpumu izdarīšanu.

II. KOMERCIĀLIE ELEKTRONISKIE PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻI

1. Radio programmas

Veicot radio programmu monitoringu, NEPLP izlases kārtībā monitorēja vairākas radio programmas, izvēloties medijus, kuru programmās ir būtisks ziņu raidījumu vai ar politiskām aktualitātēm saistītu raidījumu īpatsvars un kas ir populāri dažādās auditorijās. Priekšvēlēšanu aģitācijas periodā lielākoties monitorētas šādas komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmas: “Radio SWH”, “Radio Skonto”, “Star FM”, “Baltkom radio”, “Radio PIK”, taču nepieciešamības gadījumā tika veikts arī citu radio programmu monitorings.

Izvērtējot visa priekšvēlēšanu aģitācijas perioda monitoringā konstatēto, secināts, ka politisko partiju, partiju apvienību un atsevišķu politiķu atspoguļojums komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmās visā priekšvēlēšanu aģitācijas periodā kopumā galvenokārt bijis saistīts ar Saeimas vai Ministru kabineta darbu, konkrētās dienas vai nedēļas aktualitātēm, kā arī ar atsevišķu politiķu darbībām un izplatītajiem paziņojumiem. Taču aprīļa un maija mēnešos salīdzinājumā ar janvāra, februāra un marta mēnešiem lielāks bijis partiju, partiju apvienību atspoguļojums Eiropas Parlamenta vēlēšanu kontekstā. Tas saistāms ar apstākli, ka, tuvojoties Eiropas Parlamenta vēlēšanām, radio programmās tika izvietoti raidījumi, kuri veidoti, lai īpaši atspoguļotu uz Eiropas Parlamentu kandidējošo politisko spēku programmās ietvertu piedāvājumu dažādību, deputātu kandidātus, partiju un partiju apvienību programmas un ieceres darbam Eiropas Parlamentā.

Maija mēnesī komerciālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās cita starpā bijuši izvietoti īpaši Eiropas Parlamenta vēlēšanu tematikai veltīti raidījumi. Piemēram, radio “SWH” programmas ietvaros tika izvietots raidījums “Priekšvēlēšanu diskusija – Izvēlies Eiropas nākotni!”. Raidījuma ietvaros tika analizētas Eiropas un Latvijas nākotnei un attīstībai svarīgi jautājumi. Raidījumu cikla ietvaros piedalīties un paust viedokli bija aicināti pārstāvji no ikviena politiskā spēka, kas pieteicis dalību Eiropas Parlamenta vēlēšanās. Arī radio programmā “Radio Baltkom” raidījuma “Tieša runa” ietvaros tika apskatīti sabiedrībā aktuāli jautājumi, tajā skaitā jautājumi, kas saistīti ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Tādu komerciālo radio programmu ietvaros kā “Radio Skonto” un “Star FM” deputātu izteikumi, darbības un politisko spēku aktivitātes tika atspoguļotas ziņu izlaidumos, tiem dienas laikā vairākkārtīgi atkārtojoties. Ziņu raidījumu ietvaros klausītāji tika informēti arī par partiju izdevumiem priekšvēlēšanu aģitācijas veikšanai.

Vērtējot priekšvēlēšanu aģitācijas periodu kopumā, secināms, ka komerciālo radio programmās izvietoto ziņu raidījumu saturu politisko aktualitāšu kontekstā būtībā veidoja ziņu

aģentūru sagatavotie materiāli, tātad ievērojama daļa atspoguļoto politisko aktualitāšu radio programmās, iespējams, ir balstītas tikai ziņu aģentūru radītajā saturā, bez elektroniskā plašsaziņas līdzekļa veiktas analīzes un citu žurnālistikas metožu izmantošanas. Tādējādi rodas situācija, kurā ziņu aģentūras pastarpināti var ietekmēt medijos pieejamo informāciju, kura sasniedz ievērojamu sabiedrības daļu un daļēji veido sabiedrības izpratni par notikumiem un aktualitātēm valstī. Politisko partiju nosaukumi, kā arī atsevišķu deputātu vārdi, komerciālo radio programmās visa priekšvēlēšanu aģitācijas perioda laikā izskanējuši saistībā ar jautājumiem par reformām dažādās nozarēs, budžeta pieņemšanu un izlietošanu, Eiropas Parlamenta vēlēšanām un Valsts Prezidenta vēlēšanām, tāpat politiskie spēki, atsevišķi deputāti un ministri pieminēti saistībā ar aktualitātēm nozarēs un politiskajās partijās vai to apvienībās. Saistībā ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām priekšvēlēšanu aģitācijas periodā politiskie spēki visbiežāk pieminēti aprīļa un maija mēnešos. Tikuši atspoguļoti gan atsevišķi deputātu kandidāti, gan vēlēšanu norise kopumā, tajā skaitā atspoguļojot vēlēšanu norisi arī citās valstīs.

Vēlēšanu dienā – 2019.gada 25.maijā – gan sabiedrisko, gan komerciālo radio programmu ietvaros tika demonstrēti ziņu speciālizlaidumi, atspoguļojot Eiropas Parlamentu vēlēšanu norisi un informējot par to klausītājus, tostarp atspoguļojot intervijas un dažādus viedokļus.

2. Televīzijas programmas

Komerčiālo elektronisko plašsaziņas līdzekļu televīzijas programmu, tāpat kā radio programmu, monitorings tika veikts izlases veidā, izvēloties programmas, kurās tika izplatīti dažādi ziņu vai diskusiju raidījumi, kuros atspoguļota jaunākā informācija un politiskās aktualitātes. Priekšvēlēšanu aģitācijas periodā veikts šādu komerciālo televīzijas programmu monitorings: “RE:TV”, “LNT”, “TV3”, “RīgaTV 24”, “Pirmais Baltijas Kanāls”.

Monitoringa dati norāda, ka, līdzīgi kā radio programmās, politisko partiju un politiķu atspoguļojums galvenokārt bija saistīts ar Saeimas vai Ministru kabineta darbu, konkrētās dienas vai nedēļas aktualitātēm, kā arī atsevišķu partiju vai politiķu veiktajām darbībām un izplatītajiem paziņojumiem. Televīzijas raidījumos ir novērojama plašāka atspoguļoto notikumu analīze, iesaistot dažādus viedokļu paudējus, tostarp nozaru ekspertus u.tml. Līdz ar to pretēji novērotajai tendencei radio programmu saturā, televīzijas raidījumu veidotāji mazina ziņu aģentūru ietekmi uz mediju darba kārtību un saturu, kas nonāk līdz iedzīvotājiem.

Uzmanība politiskajām aktualitātēm tikusi veltīta gan televīzijas programmā “LNT”, gan programmā “TV3”, politiskās partijas un to apvienības tiek pieminētas ziņu raidījumos, atspoguļojot jaunākās politiskās aktualitātes, bieži ziņu raidījumu ievaros tiek demonstrētas intervijas ar dažādu politisko spēku pārstāvjiem. Dažos gadījumos interviju laikā tiek noskaidrots

viedoklis gan par gaidāmajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām un to iznākumu, gan apspriesti dažādi sabiedrībai aktuāli jautājumi. Tāpat programmās iekļautas arī Eiropas Parlamenta priekšvēlēšanu debates, kurās piedalīties aicināti politisko spēku deputātu kandidātu sarakstu līderi. Programmā “TV3” bijis izvietots ziņu speciālizlaidums “Eiropas Savienība un Mēs”, bet programmā “LNT” raidījuma “900 sekundes” ietvaros izvietota rubrika “Eiropas Parlamenta deputātu kandidāti”. Tādējādi secināms, ka komerciālo televīzijas programmu skatītājiem dažādos diennakts raidlaikos tika nodrošināta iespēja iepazīties ar Eiropas Parlamenta deputātu kandidātiem un analizēt to piedāvājumu darbam Eiropas Parlamentā, tāpat tika salīdzināti Partiju un to apvienību solījumi vēlētajiem.

NEPLP konstatē, ka ievērojama politiku līdzdalība bija vērojama elektroniskā plašsaziņas līdzekļa AS “TV Latvija” programmas “RīgaTV 24” raidījumos, kuros par aktualitātēm regulāri tika intervēti vai aicināti piedalīties diskusijās sabiedrībā pazīstami cilvēki, nozaru eksperti un dažādu politisko partiju pārstāvji. Par politiskajām aktualitātēm plaši diskutēts tikai tādos programmas “RīgaTV 24” raidījumos kā “Preses klubs”, “Kārtības rullis” un “Dienas personība ar Veltu Puriņu: priekšvēlēšanu cīņas”, “Kur tas suns apraksts”, “Ziņu TOP5”, “Uz līnijas”. Taču, vērtējot elektroniskajā plašsaziņas līdzeklī izplatītos raidījumus, secināms, ka, lai arī tikušas atspoguļotas politiskās aktualitātes, tostarp Saeimas darba kārtības jautājumi, nav saskatāmas pazīmes, kas liecinātu par kāda konkrēta politiskā spēka vai personas pastiprinātu publicitāti medijos. Raidījumos aicināti piedalīties politisko partiju un partiju apvienību deputātu kandidāti, raidījumu ietvaros tiek nodrošināta viedokļu daudzējādība, diskutēts par sabiedriski nozīmīgiem jautājumiem, atsevišķos raidījumos pieminot arī Eiropas Parlamenta vēlēšanas, īpaši neizceļot kādu politisko spēku vai deputātu kandidātu pozitīvi vai negatīvi. Salīdzinoši zema politisko spēku publicitāte konstatēta televīzijas programmā “RE:TV”, programmā galvenokārt tikuši atspoguļoti dažādās pašvaldībās aktuāli jautājumi, taču aprīļa mēnesī arī šajā programmā tika demonstrētas intervijas arī ar nozaru ministriem, kuru laikā ministri skaidroja ieceres un nodomus reģionu attīstībai. Arī televīzijas programmā “Pirmais Baltijas Kanāls Latvija” Politiku publicitāte bijusi zema visa priekšvēlēšanu aģitācijas perioda laikā – politiskās partijas, partiju apvienības un deputātu kandidāti pārsvarā tikuši atspoguļoti ziņu raidījumos.

Konstatēts, ka 2019.gada maija mēnesī televīzijas programmās atšķirībā no citiem priekšvēlēšanu aģitācijas perioda mēnešiem, tika izvietoti arī diskusiju raidījumi, kuri speciāli veidoti, lai atspoguļotu Eiropas Parlamenta vēlēšanās startējošas personas. Konstatēts, ka programmās izvietotie raidījumi atbilst Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā noteiktajām prasībām par priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumu un raidījumu veidošanu. Veicot programmā izvietoto raidījumu monitoringu un izvērtējot un analizējot konkrētus raidījumus ar nozares ekspertu un

politisko partiju un partiju apvienību pārstāvju piedalīšanos, secināts, ka raidījumos nav saskatāmas slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes.

III. SABIEDRISKIE ELEKTRONISKIE PLAŠSAZIŅAS LĪDZEKĻI

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 66. panta pirmā daļa noteic: *“Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina informāciju, kas nepieciešama, lai katrs sabiedrības loceklis varētu veidot pamatotu un brīvu viedokli.”* Tā paša panta otrā daļa nosaka, ka *“sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmas tiek veidotas atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām un atspoguļo sabiedrības uzskatu dažādību. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās nedrīkst atspoguļot tikai atsevišķu politisko, ideoloģisko, ekonomisko, reliģisko vai citu grupu intereses.”*, savukārt panta trešā daļa paredz: *“Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu veidošanā tiek ievērota Latvijas sabiedrības dažādība sociālajā, ekonomiskajā, reģionālajā, izglītības, kultūras un reliģijas ziņā, respektējot cilvēka tiesības un pamatbrīvības, visu cilvēku vienlīdzību likuma priekšā, uzskatu un izteiksmes brīvību, tiesības brīvi saņemt un izplatīt informāciju, nevainīguma prezumpciju, personiskās dzīves, kā arī goda un cieņas neaizskaramību.”* Ar minētajām tiesību normām likumdevējs ir uzsvēris sabiedrisko elektroniskā plašsaziņas līdzekļu veidoto programmu nozīmi un ietekmi sabiedrības viedokļa veidošanā par aktualitātēm politikā, ekonomikā, sociālajā un izglītības jomā, aizsardzības u.c. jautājumos. Līdz ar to likumdevējs ir noteicis sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem sevišķi augstus standartus programmu un raidījumu veidošanā. Arī Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 71. panta pirmā daļa nosaka konkrētus uzdevumus, kas izpildāmi sabiedriskajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem, veidojot to radio un televīzijas programmas.

Kopumā sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio programmās izvietotais saturs priekšvēlēšanu periodā bijis koncentrēts uz dažādu nozaru un sabiedrībā aktuālu problēmu atspoguļošanu, vienlaikus klausītāji tikuši informēti par priekšvēlēšanu un citām aktualitātēm gan regulāros ziņu izlaidumos, gan īpaši veidotos raidījumos, kuros atspoguļoti politisko spēku un deputātu kandidātu viedokļi konkrētos jautājumos, kā arī izteikti pieņēmumi par novērotajām tendencēm priekšvēlēšanu aģitācijas periodā.

Ņemot vērā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā noteiktos sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu veidošanas uzdevumus un standartus, konstatējams, ka sabiedrisko mediju saturā ir izvērstāka un padziļinātāka aktualitāšu, tostarp politisko aktualitāšu, analīze. Sabiedriskie mediji, izmantojot ziņu dienesta resursus, veicot notikumu izpēti un analīzi, nepaļaujoties uz ziņu aģentūru radīto saturu, mazina ziņu aģentūru ietekmi uz mediju darba kārtību un saturu, kas nonāk līdz iedzīvotājiem, nodrošinot alternatīvu notikumu atspoguļojumu.

Tādās sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās kā “LTV1”, “LTV7”, “Latvijas Radio 1”, “Latvijas Radio 4 – Doma laukums” politiskās aktualitātes tikušas atspoguļotas ne tikai ziņu raidījumos, bet arī intervijās un diskusiju raidījumos, kuri veidoti īpaši pirms Eiropas Parlamenta vēlēšanām nolūkā atspoguļot sabiedrībai nozīmīgus tematus un dot iespēju skatītājiem un klausītājiem uzzināt politisko partiju un partiju apvienību, kā arī sabiedrībā pazīstamu cilvēku un nozaru ekspertu nostāju konkrētos aktuālos jautājumos. Šajos raidījumos aicināti piedalīties gan dažādu politisko partiju pārstāvji, gan nozaru eksperti, žurnālisti, uzņēmēji un citi sabiedrībā pazīstami cilvēki. Tāpat atsevišķu raidījumu ietvaros tiek demonstrēti iepriekš sagatavoti sižeti gan par politiskajām partijām, deputātu kandidātiem, gan īsi apkopojumi, kuros atspoguļoti partiju un partiju apvienību piedāvājumi konkrētu nozaru sakārtošanai.

Radio programmās, piemēram, “LR1” priekšvēlēšanu aģitācijas periodā bija izvietotas gan intervijas ar politiķiem un dažādu nozaru ekspertiem, gan diskusiju raidījumi, piemēram, raidījumi “Pēcpusdiena” un “Krustpunktā”. Maija mēnesī raidījumā “Krustpunktā” atspoguļotas konkrēto nedēļu aktualitātes un dažādas tēmas analizējuši žurnālisti, cita starpā atsevišķi raidījumi bijuši paredzēti tieši Eiropas Parlamenta vēlēšanu tematikas, partiju, partiju apvienību un konkrētu deputātu kandidātu atspoguļošanai. Raidījuma formāts bijis gan tāds, kurā vairāku politisko spēku pārstāvji diskutē par, piemēram, vides un drošības izaicinājumiem Eiropā, gan tāds, kurā raidījuma vadītājs un konkrēta politiskā spēka pārstāvis veido dialogu. Raidījuma vadītājs izjautā konkrētus Eiropas Parlamenta deputātu kandidātus, tāpat raidījuma laikā arī klausītājiem tikusi dota iespēja uzdot jautājumus deputātu kandidātiem, tādējādi noskaidrojot atbildi uz tieši sev interesējošo jautājumu. Katra raidījuma ietvaros tiek atspoguļoti divu politisko partiju vai partiju apvienību deputātu kandidāti, kopumā raidījuma cikla ietvaros vienu reizi atspoguļojot katru politisko spēku, kas pieteicis dalību Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

Tāpat raidījumā “Krustpunktā” atspoguļoti arī ekspertu, politologu un žurnālistu viedokļi par Eiropas Parlamenta izaicinājumiem un politisko spēku piedāvājumiem Eiropas un Latvijas attīstībai. Aktualitātes un intervijas atspoguļotas arī programmas “LR1” raidījumā “Labrīt”, šī raidījuma ietvaros aprīļa un maija mēnešos atspoguļotas žurnālistu iepriekš sagatavotas iepriekšējā Eiropas Parlamenta sasaukuma deputātu “vizītkartes”, tādējādi informējot klausītājus par deputātu padarīto, tēriņiem un sasniegumiem un dodot iespēju klausītājiem izvērtēt deputātu darbu. Lai arī katrs raidījums bija veltīts kādam konkrētam deputātam vai deputāta kandidātam, nav uzskatāms, ka kāds no deputātiem vai deputātu kandidātiem būtu īpaši izcelts pozitīvi vai negatīvi, jo konkrētās intervijas un deputātu vizītkartes veidotas un atspoguļotas raidījumu ciklos, cikla laikā atspoguļojot visus politiskos spēkus un to pārstāvjus. Raidījuma vadītāji vai

nu raidījuma sākumā vai beigās informēja klausītājus, ka turpmākajos raidījumos tiks atspoguļoti citu politisko partiju un partiju apvienību pārstāvji un izvirzītie deputātu kandidāti. Ziņu raidījumu ietvaros tika izplatīta informācija par partiju un to apvienību tēriņiem priekšvēlēšanu aģitācijai, kā arī jaunākie sabiedriskās domas aptaujas rezultāti, kas atspoguļoja politisko spēku popularitāti sabiedrībā.

Arī radio programmā “LR4” priekšvēlēšanu aģitācijas periodā izplatīti dažādi raidījumi, tajā skaitā aplūkojot arī politiskās aktivitātes un piedaloties politiķiem, ekspertiem un nozaru pārstāvjiem, piemēram, raidījumi “Doma Laukums”, “Sīkāka informācija”, “Darbojošās personas”. Raidījumā “Darbojošās personas” izvietotas diskusijas, kurās aicināti piedalīties arī Eiropas Parlamenta deputātu kandidāti, tādējādi klausītājiem dodot iespēju klausīties un izvērtēt dažādu politisko spēku un deputātu kandidātu piedāvājumu, ieceres darbam Eiropas Parlamentā. Savukārt raidījumā “Sīkāka informācija” klausītāji tikuši informēti par Eiropas Parlamenta deputātu kandidātu aktivitātēm sociālajos tīklos. Tāpat ziņu raidījumu ietvaros klausītāji tika informēti par jaunākajiem sabiedriskās domas aptaujas rezultātiem un partiju izdevumiem priekšvēlēšanu aģitācijas veikšanai.

Programmas “LR1” ietvaros pēc vēlēšanu noslēgšanās 2019.gada 25.maijā izvietota ekspertu diskusija par Eiropas Parlamenta vēlēšanām, to norisi, tendencēm un iespējamajiem rezultātiem. Cita starpā raidījuma ietvaros raidījuma vadītājs sazinājās ar politisko spēku pārstāvjiem, jautājot viņu viedokli par iespējamajiem vēlēšanu rezultātiem.

Kopumā radio programmās izplatītie raidījumi uzskatāmi par informatīviem, nav konstatēts, ka raidījumos tiktu izvietota slēpta priekšvēlēšanu aģitācija, īpaši pozitīvi vai negatīvi izcelti kādi politiskie spēki vai atsevišķi Eiropas Parlamenta deputātu kandidāti. Uzskatāms, ka raidījumi veidoti, ievērojot pienācīgu neitralitāti un precizitāti.

Sabiedriskās televīzijas programmas, izmantojot ziņu dienesta resursus, veicot notikumu izpēti un analīzi, nepaļaujoties uz ziņu aģentūru radīto saturu, mazina ziņu aģentūru ietekmi uz mediju darba kārtību un saturu, kas nonāk līdz iedzīvotājiem, nodrošinot paplašinātu notikumu atspoguļojumu. Konstatēts, ka televīzijas raidījumos tika nodrošināta politisko partiju un partiju apvienību pārstāvju līdzdalība, piemēram, ziņu raidījumos paust viedokli par aktualitātēm aicināti arī konkrētās nozares ministri. Veicot televīzijas programmu monitoringu, novērots, ka maija mēnesī izplatītajos raidījumos vairāk uzmanības veltīts tieši Eiropas Parlamenta vēlēšanu tematikai. Eiropas Parlamenta vēlēšanu tematika atspoguļota dažādās formās. Piemēram, programmā “LTV1” raidījuma “Rīta panorāma” ietvaros tika demonstrētas Eiropas Parlamenta priekšvēlēšanu debates. Debatēt bija aicināti tie deputāti, kuri iekļauti partijas vai partiju apvienības deputātu kandidātu sarakstā ar otro kārtas numuru. Viena raidījuma ietvaros debatēja

divu politisko spēku pārstāvji, taču kopumā raidījumu cikla laikā debatēt bija aicināti ikviens politiskā spēka pārstāvji. Raidījuma veidotāji, izmantojot tehnoloģiskos risinājumus, nodrošinājuši debašu dalībnieku piedalīšanos raidījumā pat gadījumā, ja deputāta kandidāts neatrodas Latvijā. Debašu pāri un secība tika noteikta izlozē raidījuma “Rīta Panorāma” laikā. Raidījumā cita starpā tika atspoguļotas arī intervijas ar politiķiem, politologiem, valsts iestāžu pārstāvjiem. Intervijās tika apspriesti dažādi sabiedrībai aktuāli jautājumi. Programmas “LTV1” ietvaros bija izvietotas arī Eiropas Parlamenta priekšvēlēšanu diskusijas “Izvēlies nākotni”, kurās piedalījās Eiropas Parlamenta deputātu kandidāti, diskutējot par Eiropai svarīgiem jautājumiem, nepieciešamajām izmaiņām un Eiropas attīstību kopumā. Arī programmā “LTV7” izvietoto raidījumu ietvaros tikuši apskatīti jautājumi, kas saistīti ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Demonstrētā raidījuma “Točka nad i” ietvaros tika demonstrētas diskusijas starp politisko spēku deputātu kandidātiem. Informācija, kas saistīta ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām, atspoguļota arī ziņu raidījumu ietvaros, tiem dienas laikā vairākkārtīgi atkārtojoties.

Vēlēšanu dienā programmā “LTV1” demonstrēti vairāki ziņu speciālizlaidumi, demonstrējot Eiropas Parlamenta vēlēšanu norisi. Taču pēc vēlēšanu noslēgšanās tikusi demonstrēta diskusija par aizvadītajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām, piedaloties žurnālistiem un politisko spēku pārstāvjiem. Cita starpā diskusijas ietvaros tika demonstrēti sižeti, kuros skatītāji tika informēti par vēlēšanu iecirkņu slēgšanu, balsu skaitīšanu, vēlēšanu norisi kopumā un turpmākajām darbībām.

Ziņu raidījumu ietvaros maija sākuma tika atspoguļoti arī sabiedriskās domas aptaujas rezultāti par partiju popularitātes līmeni. Atspoguļojot sabiedriskās domas aptaujas rezultātus bija norādīts un demonstrēts, kuru partiju vai partiju apvienību popularitātes līmenis ir palielinājies, bet kuru – samazinājies, taču tika demonstrēts visu partiju un partiju apvienību popularitātes līmenis, tā kā nav uzskatāms, ka kāda no partijām vai to apvienībām būtu tikusi īpaši izcelta. Nav novērots, ka demonstrēto raidījumu ietvaros pozitīvi vai negatīvi būtu izcelti kādi politiskie spēki vai atsevišķi deputātu kandidāti, informācija atspoguļota objektīvi un ievērojot elektronisko plašsaziņas līdzekļu pienākumus attiecībā uz raidījumu veidošanu.

Ņemot vērā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā noteiktos sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmu veidošanas uzdevumus un standartus, konstatējams, ka sabiedrisko mediju saturā, tostarp informatīvajos un ziņu raidījumos, ir izvērstāka un padziļinātāka aktualitāšu, tostarp politisko aktualitāšu, analīze. No monitoringa datiem izriet, ka nav konstatējams tiešs vai netiešs atbalsts atsevišķu politisko partiju popularizēšanai, ņemot vērā, ka piedalīties raidījumos tikuši aicināti dažādu politisko partiju un partiju apvienību pārstāvji. Tāpat raidījumos aktualitātes komentēja arī žurnālisti, akadēmiķi un nozaru pārstāvji.

Ievērojot to, ka VSIA “Latvijas televīzija” programmā “LTV1” un VSIA “Latvijas Radio” izvietotajos raidījumos piedalīties un diskutēt bija aicināti politisko partiju un partiju apvienību pārstāvji, NEPLP pievērsa pastiprinātu uzmanību šajās programmās izvietoto raidījumu atbilstībai Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā noteiktajām prasībām par priekšvēlēšanu aģitācijas izvietojumu. Veicot programmā izvietoto raidījumu monitoringu un izvērtējot un analizējot konkrētus raidījumus ar nozaru ekspertu un politisko partiju un partiju apvienību pārstāvju piedalīšanos, NEPLP ir vērtējusi, vai raidījumos nav saskatāmas slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes un, analizējot programmās izvietoto raidījumu saturu, nav konstatējusi slēptas priekšvēlēšanu aģitācijas pazīmes.

IV. SECINĀJUMI

NEPLP konstatē, ka salīdzinoši augstāka politisko spēku aktivitāte elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās bija aprīļa un maija mēnešos, taču kopējā politisko spēku aktivitāte elektronisko plašsaziņas līdzekļu radio un televīzijas programmās, reklamējot konkrēto politisko spēku, nav bijusi augsta. Tas skaidrojams ar apstākli, ka daļa politisko spēku savas priekšvēlēšanu kampaņas aktīvi veica citās platformās, tostarp interneta vidē, izvietojot dažādas reklāmas un publicējot partijas, partiju apvienības vai atsevišķu deputātu kandidātu viedokļus u.c. informāciju. Politiskie spēki, konkrēti Eiropas Parlamenta deputātu kandidāti, politiķi un ministri tika pieminēti gan ziņu raidījumu ietvaros, tiem dienas laikā vairākkārtīgi atkārtojoties, gan diskusiju raidījumos un intervijās.

Visbiežāk ar Eiropas Parlamenta vēlēšanām saistīti jautājumi tikuši apskatīti 2019.gada maija mēnesī. Tikuši atspoguļoti gan atsevišķu politiķu viedokļi, darbības, gan diskusijas par dažādiem jautājumiem un aktualitātēm nozarēs. Programmās izvietotas intervijas, diskusiju raidījumi, pāru debates, papildus atspoguļota arī Eiropas Parlamenta vēlēšanu nozīme un norise citās Eiropas valstīs. Cita starpā viedokli par deputātu kandidātiem, politikajiem spēkiem un to iecerēm darbam Eiropas Parlamentā izteikuši arī klausītāji – gan raidījumā “Krustpunktā”, kur klausītājiem bija iespēja uzdot jautājumus deputātu kandidātiem, gan raidījumā “Brīvais mikrofons”, kurā klausītāji ēterā var paust savu viedokli par dažādiem jautājumiem, tostarp politiskajām aktualitātēm. Eiropas Parlamenta vēlēšanu norise atspoguļota arī ziņu raidījumos, atspoguļojot gan politisko spēku viedokļus un ieceres, gan identificējot praktiskas problēmas, ar kurām nācies saskarties vēlēšanu norises laikā. Tāpat ziņu raidījumu ietvaros demonstrēti arī politoloģijas studentu viedokļi par iespējamajiem Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātiem. Gan radio, gan televīzijas programmās izvietoti raidījumi, kas veidoti īpaši Eiropas Parlamenta vēlēšanu atspoguļošanai. Izvērtējot šos raidījumus, konstatēts, ka raidījumi veidoti profesionāli, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos raidījumu veidošanas principus, kā arī nodrošinot

viedokļu daudzveidību un ikviena politiskā spēka piedalīšanos, tāpat visiem debašu dalībniekiem ticis dots vienlīdz liels laiks paust savu viedokli un argumentus par konkrētiem jautājumiem, kā arī izteikt replikas un atbildēt uz oponentu jautājumiem.

Veicot monitoringu, secināts, ka elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos izvietotie speciāli Eiropas Parlamenta vēlēšanām veidotajiem raidījumiem bijušas dažādas formas – intervijas, diskusijas, erudīcijas spēle, deputātu “vizītkartes”, kurās īsumā atspoguļota informācija par konkrēto deputātu kandidātu. Raidījumu daudzējādība un iespēja izvēlēties sev tīkamāko padara tos interesantus skatītājiem un klausītājiem. Izvērtējot elektronisko plašsaziņas līdzekļu programmās izvietoto saturu, secināts, ka raidījumu ietvaros tiek nodrošināta viedokļu daudzējādība, notikumi tiek atspoguļoti ar pietiekamu precizitāti un ievērojot neitralitātes principu.

NEPLP secina, ka elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, pieļaujot politisko partiju pārstāvju dalību raidījumos, ir nodrošinājuši atbilstību žurnālistikas standartiem, kā arī spējuši profesionāli vadīt raidījumus, nedodot uzaicinātajiem politisko spēku pārstāvjiem iespēju tieši vai netieši aģitēt par vai pret kādu politisko partiju vai deputāta kandidātu. Mediji, kas visaktīvāk nodrošinājuši politisko aktualitāšu atspoguļojumu un politiķu līdzdalību raidījumos ir AS “TV Latvija”, VSIA “Latvijas televīzija”, AS “Latvijas Neatkarīgā Televīzija” un VSIA “Latvijas Radio”, kuru programmās “RīgaTV 24”, “LTV1”, “LNT” un “Latvijas radio 1” izvietotajos raidījumos visbiežāk atspoguļoti dažādi politiskie spēki, kā arī ekspertu un sabiedriski aktīvu un pazīstamu cilvēku viedokļi, tādējādi veicinot viedokļu daudzējādību un sabiedrības iespējas objektīvi izvērtēt katra politiskā spēka piedāvājumu Saeimas vēlēšanām. NEPLP nav saskatījusi precedentus, ka kāda televīzijas vai radio programma īpaši izceltu vai atspoguļotu tikai kāda konkrēta politiskā spēka deputātu kandidātus, to darbības vai viedokli.

Vērtējot aizvadītā priekšvēlēšanu aģitācijas perioda uzraudzības izpildi, secināms, ka prevencijas un elektronisko plašsaziņas līdzekļu informēšanas darbības virziens atzīstams par veiksmīgu. Minēto apstiprina tas, ka netika saņemti iesniegumi par iespējamiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma pārkāpumiem, kā arī apstākļi, ka neskaitoties uz apjomīgu NEPLP monitoringu (*ne mazāk kā 10 000 raidstundas*), ir konstatēts 1 iespējams administratīvais pārkāpums. Priekšvēlēšanu aģitācijas perioda laikā NEPLP sniedzis atbalstu arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam, analizējot elektronisko plašsaziņas līdzekļu televīzijas un radio programmu saturu, un sniedzot atzinumus Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes kompetences ietvaros.

Arī turpmāk NEPLP jāattīsta administratīvo pārkāpumu novēršanas virziens, informējot elektroniskos plašsaziņas līdzekļus un skaidrojot tiesību normu piemērošanu, tādējādi palīdzot

elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem pilnvērtīgi izprast normatīvo tiesību aktu regulējumu un vienlaikus mazinot jaunu administratīvo pārkāpumu izdarīšanas iespēju. Tāpat jāturpina sadarbība arī ar citām institūcijām.